

MINISTERSTWO ROLNICTWA I ROZWOJU WSI



AGENCJA
RYNKU ROLNEGO



INSTYTUT
EKONOMIKI ROLNICTWA
i GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ

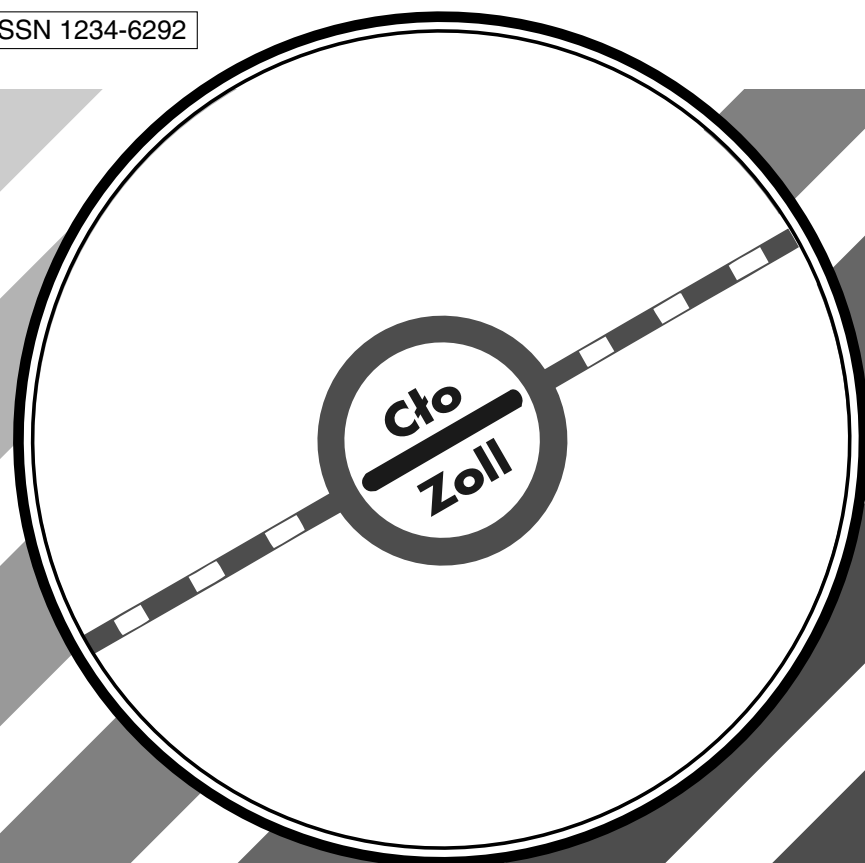
NR
15

HANDEL ZAGRANICZNY PRODUKTAMI ROLNO-SPOŻYWCZYMI

stan i perspektywy

ISSN 1234-6292

ANALIZY
RYNKOWE



CZERWIEC 2002

Spis treści

REASUMPCJA

- I. Uwarunkowania makroekonomiczne
- II. Ogólna ocena handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi – *B. Nosecka*
- III. Stan i perspektywy handlu zagranicznego wybranymi produktami rolno-spożywczymi
 1. Zboża – *W. Łopaciuk*
 2. Produkty upraw oleistych – *W. Dzwonkowski*
 3. Cukier i przetwory – *P. Szajner*
 4. Ziemniaki i przetwory – *W. Dzwonkowski*
 5. Owoce i przetwory – *B. Nosecka*
 6. Warzywa i przetwory – *A. Bugała, B. Nosecka*
 7. Mleko i przetwory – *P. Szajner*
 8. Żywiec i mięso wołowe – *D. Rycombel*
 9. Wieprzowina – *D. Rycombel*
 10. Żywiec i mięso baranie – *D. Zawadzka*
 11. Żywiec i mięso końskie – *D. Zawadzka*
 12. Drób – *B. Nosecka*
- IV. Aneks

**Przy publikowaniu fragmentów analizy oraz informacji i danych liczbowych
prosimy o podanie źródła.**

Analizę przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ
Świętokrzyska 20, 00-950 Warszawa
Kierownik Zakładu – prof. dr hab. Jan Małkowski, tel.: (0·prefiks·22) 827-36-64

AUTORZY:

mgr inż. Wiesław Łopaciuk
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 719

mgr Anna Bugała
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 440

mgr Wiesław Dzwonkowski
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 616

dr Bożena Nosecka
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 553

mgr inż. Danuta Rycombel
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 553

mgr inż. Piotr Szajner
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 719

mgr Danuta Zawadzka
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 448

Analizę zrecenzowała i zatwierdziła w dniu 28.05.2002 r. Rada Rolniczych Analiz Ekonomicznych w składzie:
Zdzisław Adamczyk, Tadeusz Chrościcki, Jan Małkowski, Krzysztof Materko, Bożena Nowicka, Roman Urban (wiceprzewodniczący),
Maria Zwolińska (przewodnicząca).
Kolejna analiza wydana będzie w grudniu 2002 r.

W 2001 r., podobnie jak w poprzednich latach, Polski import produktów rolno – spożywczych miał charakter surowcowy. Z kolei eksport był zdominowany przez produkty przetworzone. Należy jednak zaznaczyć, że o ile w eksporcie obserwowano nasilenie się tej tendencji, to z powodu ograniczenia przywozu ziarna zbóż, w imporcie nastąpiło zahamowanie tego procesu.

W 2001 r. ujemne saldo obrotów handlu zagranicznego ogółem po raz drugi z rzędu poprawiło się i wyniosło 14,2 mld USD wobec 17,3 i 18,5 mld USD odpowiednio w latach 2000 i 1999. Wynikało to z większego przyrostu wartości eksportu niż importu. W handlu zagranicznym produktami rolno – spożywczymi również obserwowano zmniejszenie negatywnego wyniku do 375,9 mln USD wobec 532,6 i 706,8 mln USD odpowiednio w latach 2000 i 1999. Tu także decydował większy przyrost wartości eksportu niż importu. W porównaniu z 2000 r. wartość eksportu wzrosła o 380,1 mln USD (14,3%) a wartość importu o 223,4 mln USD (7,0%). O poprawie bilansu handlu zagranicznego zadecydowały wyniki II półrocza 2001 r. Podczas kiedy jeszcze w I połowie obserwowano pogorszenie wyników, w drugiej połowie 2001 r. obserwowano poprawę salda obrotów produktami rolno – spożywczymi, które po raz pierwszy od dłuższego czasu osiągnęło dodatnią wartość. Wyniki w eksporcie poprawiły się pomimo umocnienia pozycji złotego wobec walut obcych, szczególnie w stosunku do walut krajów europejskich. Zwiększeniu eksportu sprzyjał spadek popytu krajowego rynku oraz niższe przeciętne ceny transakcyjne.

W 2001 r. udział eksportu rolno – spożywczego w eksporcie ogółem pozostał na poziomie z 2000 r. (8,4%). Natomiast udział importu wzrósł z 6,5 do 6,8%. Równocześnie udział ujemnego salda obrotów produktami rolno-spożywczymi w ogólnym saldzie obrotów polskiego handlu zagranicznego zmniejszył się z 3,1 do 2,7%. Zatem wbrew wcześniejszym przewidywaniom, udział handlu rolno-spożywczego w generowaniu ujemnego salda obrotów w 2001 r. zmniejszył się.

W 2001 r., w porównaniu z rokiem poprzednim, eksport większości produktów rolno-spożywczych zwiększył się. Decydował tu wzrost sprzedaży takich towarów jak produkty mleczarskie (mleko w proszku), mięso i podroby, nasiona oleistych, warzywa i przetwory oraz wyroby cukiernicze. Osiągnięty wzrost eksportu tych asortymentów był możliwy głównie dzięki dużej podaży krajowej i korzystnej koniunktury na rynkach światowych. Duża podaż po zbiorach wpłynęła też na wzrost wartości sprzedaży warzyw i ziemniaków oraz ich przetworów. Wyższe były również wpływy z eksportu grzybów i ich przetworów (zwłaszcza pieczarek), śrut oleistych oraz papierosów i alkoholi (głównie piwa i wódek). Spośród liczących się w eksporcie produktów niższe były jedynie wpływy z eksportu żywych zwierząt, przetworów mięsnych, owoców świeżych i schłodzonych, cukru białego oraz używek.

O zwiększeniu importu rolno-spożywczego w 2001 r. w porównaniu z 2000 r. przesądził przede wszystkim wzrost przywozu produktów roślinnych, szczególnie śrut i makuchów, owoców, warzyw i ich przetworów, przetworów zbożowych, wyrobów cukierniczych oraz tytoniu i papierosów. Spośród produktów zwierzęcych na wroście importu zaważyły ryby i przetwory rybne. Spadły natomiast wydatki na przywóz zbóż, nasion oleistych, margaryny, olejów, przetworów owocowych, używek, żywca (za wyjątkiem bydła) mięsa czerwonego i produktów mleczarskich.

W 2001 r. zwiększył się eksport do wszystkich (poza krajami byłego ZSRR) ugrupowań krajów. Największy wzrost sprzedaży notowano w przypadku krajów rozwijających się i bloku EFTA (o 62,6 i 31,2%). W mniejszym stopniu (o kilkanaście procent) wzrósł wywóz do krajów UE i CEFTA i pozostałych krajów rozwiniętych. Z kolei wartość sprzedaży do krajów byłego ZSRR zmniejszyła się o 3,1%. Pomimo nieznacznego spadku udziału, kraje UE nadal stanowiły główny rynek zbytu na polskie produkty eksportowe. Wraz ze spadkiem sprzedaży systematycznie maleje znaczenie krajów byłego ZSRR, w tym

głównego partnera w tym rejonie – Rosji; należy jednak zaznaczyć wzrost udziału Ukrainy i Białorusi. Znaczenie krajów rozwijających się wzrosło prawie dwukrotnie. Udział krajów CEFTA i pozostałych krajów rozwiniętych nie zmienił się (5%).

W 2001 r. zwiększył się także import z większości ugrupowań krajów (oprócz CEFTA). Wiodący był import z UE. Udział tego ugrupowania w polskim przywozie produktów rolno-spożywczych zwiększył się w porównaniu z poprzednim rokiem z 51 do 53%. Najwyższa dynamika cechowała import z krajów EFTA i pozostałych krajów rozwiniętych, ale niski udział tych ugrupowań nie wywarł znacznego wpływu na ogólne wyniki importu. Wyraźnie mniejsza dynamika charakteryzowała przywóz z krajów byłego ZSRR oraz krajów rozwijających się, ale znaczenie tych ugrupowań w imporcie produktów rolno praktycznie nie uległo większym zmianom. Import z krajów CEFTA zmniejszył się o blisko 8%, a udział tego ugrupowania spadł z 11 do 10%.

Większy wzrost eksportu niż importu wpłynął na nieznaczną poprawę ujemnego salda w obrotach z UE (333,7 mln USD wobec 335,3 mln USD w 2000 r.) i z krajami rozwijającymi się (419 mln USD wobec 560,2 mln USD w poprzednio). Poprawa wyniku w obrotach ze Wspólnotą wynikała przede wszystkim z relacji popytowo-podażowych na rynku polskim i unijnym. Jednocześnie jednak wskazywać to może na to, iż większe korzyści z liberalizacji wzajemnych obrotów w handlu rolno-spożywczym (obowiązującej od 1 stycznia 2001 r.) odnieśli nasi partnerzy z UE. Przy spadku importu i wroście eksportu poprawiło się też saldo w handlu z krajami CEFTA, które osiągnęło 28,3 mln USD wobec -36,6 mln USD w 2000 r. Większy wzrost zakupów towarów niż ich sprzedaży w pozostałych krajach rozwiniętych spowodował pogorszenie dodatniego wyniku wymiany handlowej z tą grupą krajów (13,4 mln USD wobec 11,4 mln USD). Znacznie większa wartość importu niż eksportu w handlu z krajami EFTA spowodowała, że pomimo większego procentowego wzrostu eksportu, ujemne saldo pogorszyło się ze

109,6 do 134,4 mln USD. Z kolei zmniejszenie sprzedaży i zwiększenie zakupów były przyczyną zmniejszenia nadwyżki w handlu z byłymi krajami ZSRR z 495,8 do 470,2 mln USD.

W I połowie 2002 r. obserwuje się spadek obrotów handlowych produktami rolno spożywczymi. Według ostatnich szacunków ujemny wynik obrotów handlowych produktami rolno – spożywczymi w I połowie 2002 r. pogorszy się o 10,2% w porównaniu z I połową 2001 r. i wyniesie około 452 mln USD. Przy spadku wydatków na import o 3,6% na pogorszenie salda wpłynie spadek wpływów z eksportu o 7,8%. W I połowie 2002 r. tendencje zarówno w imporcie jak i eksporcie będą nieco odbiegały od obserwowanych w II połowie 2001 r., szczególnie w przypadku produktów zwierzęcych.

Ocenia się, że w I połowie 2002 r. zmniejszy się wartość eksportu większości głównych produktów rolno spożywczych. Na spadku obrotów w Polskim eksporcie zaważy głównie ograniczenie wywozu głównych pozycji: produktów mleczarskich, przetworów owocowych i produktów przemysłu mięsnego (mięso i podroby, przetwory mięsne). Spadkowe tendencje cen na światowych rynkach hamują wywóz produktów mleczarskich. W wyniku tego sprzedaż za granicę tych produktów w I połowie 2002 r. zmniejszy się o blisko jedną czwartą. Podobnie będzie w przypadku przetworów owocowych, których eksport zmniejszy się o blisko 8%.

Wzrosną wpływy z eksportu zbóż i ich przetworów, produktów przemysłu tłuszczowego (olejów roślinnych i margaryny), przetworów owocowych i warzywnych, wyrobów tytoniowych alkoholi, niektórych produktów przemysłu mięsnego (głównie wieprzowiny i przetworów drobiowych i wołowych) oraz jedynej pozycji wśród produktów mleczarskich – serów i twarogów. Jednak waga ww. produktów w eksporcie nie zrekompensuje ograniczenia wywozu produktów liczących się.

Na obniżeniu wartości importu w I połowie 2002 r. zaważy przede wszystkim zmniejszenie przywozu zbóż i ich przetworów o ponad połowę. Spośród innych liczących się grup produktów niższa będzie także wartość przywozu zwierząt żywych i produktów mleczarskich. Skale spadku wartości importu zniweluje zwiększenie przywozu mięsa i podrobów (głównie wieprzowych), przetworów mięsnych, ryb i przetworów. Dodatkowo, niska podaż po zbiorach 2001 r. i wzrost cen w imporcie wpłynie na zwiększenie wartości przywozu owoców, warzyw i ich przetworów. W wyniku dużego zapotrzebowania w kraju wyższy niż w I połowie 2001 r. będzie również import śrut i makuchów.

Rozwój sytuacji w II połowie br. będzie głównie zależał od czynników trudnych do rozpoznania przy obecnym stanie informacji: wysokości zbiorów produktów roślinnych, możliwości subsydiowania eksportu i skali interwencji na rynku wewnętr-

nym jak również o rozwoju sytuacji podażowo – popytowej na rynkach światowych.

Wzrost eksportu i importu będzie stymulowany poprzez zwiększenie o 10% kwot preferencyjnych w ramach umowy o liberalizacji handlu z UE. Jednak w przypadku wielu produktów objętych liberalizacją, znaczenie umowy jest niewielkie a rozmiary wymiany handlowej zależą od sytuacji na poszczególnych rynkach (owoce i warzywa). W sektorze zbożowym, przy obecnym poziomie cen interwencyjnych, nawet niewielki spadek zbiorów może wywołać znaczny wzrost importu zbóż w II połowie roku. Wzrostowi importu nie będzie sprzyjać utrzymanie podziału na kwartały kontyngentów celnych i ustalenie maksymalnych ilości przywozu w ramach pozwoleń przywozu. Ponadto od 2001 r. (aż do nowych ustaleń WTO) pozostają na poziomie z 2000 r. kwoty dostępu do rynku, w ramach których stosowane są cła preferencyjne. Na wzajemne relacje importu i eksportu duży wpływ będzie miał kurs złotego wobec walut obcych – głównie Euro. Ewentualny spadek wysokiego w całym 2001 r. kursu złotego wobec walut europejskich i dolara USA, spowodowałby poprawę opłacalności eksportu i obniżenie opłacalności importu.

Uwzględniając małe szanse na wzrost wartości eksportu, w całym 2002 r. nie należy się spodziewać poprawy bilansu w handlu zagranicznym produktami rolno – spożywczymi.

SUMMARY

In the year 2001, similarly to the previous years, Polish agri-food imports concerned mainly unprocessed raw materials. On the other hand Polish agri-food exports were dominated with processed products. However it has to be underlined that in case of the exports such tendency was strengthening, while due to reduced purchases of grain the tendency was hampered in case of imports.

The negative balance of total foreign trade in the year 2001 improved for the second consecutive time and totalled 14,2 bill USD versus 17,3 and 18,5 bill USD in the years of 1999 and 2000 respectively. The improvement resulted from greater increase in the value of exports than imports. The negative balance Polish foreign trade in agri-food products also improved to 375,9 mill USD versus 532,6 and 706,8 mill USD in the years of 1999 and 2000 respectively. Export revenue exceeding import expenditure was of key importance here as well. Comparing to the year 2000 the value of exports increased by 380,1 mill USD (by 14,3%), while the value of imports increased by 223,4 mill USD (by 7,0%). The results achieved in the second half of the year 2001 were crucial for the overall result in the whole year. While the first half of the year 2001 brought deterioration of results, in the second half of the year the balance of foreign trade in agri-food products turned positive for the first time since a long time. The improvement in export value was achieved despite of appreciation of Polish currency (PLN) versus foreign currencies, in particular those of European countries. The increase in exports was stimulated by decline in domestic demand and lower than average price level.

The contribution of agri-food exports in total exports in the year 2001 reminded unchanged at the level recorded in the previous year (8,4%). Simultaneously the share of agri-food imports in total imports increased from 6,5 to 6,8%. The contribution of negative balance of trade in agri-food products in overall deficit of foreign trade declined 3,1 to 2,7%. Therefore contrary to previous forecasts, the share of agri-food trade in

the overall negative balance of trade declined.

Comparing to the previous year, the exports of majority of agri-food products in the year 2001 increased. The increase in sales of such commodities as dairy products (milk powder), meat and meat products, rapeseed, vegetables, vegetable products and sugar products were of key importance here. Large domestic supplies and favourable situation on the world markets supported achieved increase in export of these products. An increase in export revenue was observed also in case of mushrooms and mushroom products, oilmeals, cigarettes and alcohol drinks (mainly beer and vodka). Regarding other major exportables a decline in export value was observed only in case of live animals, meat preparations, fresh and chilled fruits, white sugar, tea and coffee.

As compared to the previous year, the increase in agri-food imports in the year 2001 was mainly caused by growing purchases of crop products, in particular oilmeals and pellets, fruits, vegetables and vegetable products, grain products, sugar products, tobacco and cigarettes. Regarding animal products, fish and fish products contributed mainly to a rise in imports. On the other hand the expenditure on imports decreased in case of grains, oilseeds, margarine, vegetable oils, processed fruits, tea, coffee, red meats and dairy products.

In the year 2001 the exports to all country groups (except of former USSR) increased. The highest increase concerned the group of developing countries and EFTA (by 62,6 and 31,2% respectively). Relatively smaller increase (10-20%) concerned the exports to the UE, CEFTA and other developed countries. The exports to former USSR countries declined by 3,1%. Despite a slight decline in the share, the EU still kept the position of a leading market for Polish exports. The importance of former USSR markets declines on a regular basis, including main trading partner here – Russia. However the contribution of Belarus and Ukraine increased. The

share of CEFTA and other developed countries reminded unchanged at 5%.

Also the imports of agri-food products from all country groups increased (except of CEFTA). The imports from the EU still dominated the structure. The EU share in Polish imports in the year 2001 increased from 51 to 53%. The highest dynamics of imports concerned EFTA and other developed countries, but thanks to low contribution of these groups it did not have substantial impact on overall results. The imports originating in former USSR showed a clear decline, but their contribution reminded virtually unchanged. The imports from CEFTA declined by almost 8% and the share of the group shrunk from 11 to 10%.

Higher increase of exports than imports led to a slight improvement in the negative balance of trade in agri-food products with the EU (from 335,3 to 333,7 mill USD) and the group of developing countries (from 560,2 to 419,0 mill USD). The improvement in the results with the EU resulted mainly from the situation on agricultural markets of Poland and the EU. However such situation may indicate that after the implementation of the agreement on mutual liberalisation of agri-food trade the EU traders are so far in a better position than their Polish partners. Decline in imports and increase in exports led to an improvement in the balance of trade with CEFTA, which turned positive and reached 28,3 mill USD versus -36,6 mill USD previously. The increase in import expenditure exceeding the revenue on exports caused deterioration of the positive balance of trade with other developed countries (from 13,4 to 11,4 mill USD). Significantly higher value of imports than exports in trade with EFTA caused that despite of higher percentage increase of exports, the negative balance deteriorated from 109,6 to 134,4 mill USD. On the other hand lower exports and increased imports led to a decline in surplus of foreign trade with former USSR countries from 495,8 to 470,2 mill USD.

The first half of the year 2002 shows declining tendencies in Polish

foreign trade in agri-food products. According to the latest estimations the negative balance of foreign trade in agri-food products for the first half of this year is forecast do decline by 10,2% as compared to a relevant period of the previous year and would total about 452 mill USD. Having forecast decrease in import expenditure by 3,6%, the decrease of the balance will be caused by decline in export revenue by 7,8%. The tendencies in both exports and imports will slightly diverge from those observed in the second half of the year 2000, in particular in case of animal products.

The value of exports of majority main agri-food exportables is expected to decline. The reduction in exports of main positions such as dairy products, fruit products and meat preparations, is the most important factor leading to the decline. Downward pressure on prices on the world markets hampers the possibilities of export of dairy products. Therefore the export of these products in the first half of the year 2002 is likely to decrease by one fourth. For similar reason the export of fruit products is expected to decline by 8%.

The increase in export revenue is forecast in case of such products as grains and grain products, vegetable oils, margarine, vegetable products, tobacco and alcohol, certain products of meat industry (mainly pork,

beef and poultry products) and cheese – a single position of dairy products. However the share of these products in exports will not compensate the decline in foreign sales of major exportables.

Anticipated for the first half of the current year decline in agri-food imports will be mainly caused by halving purchases of grain and grain products. Regarding other major importable products the decline will concern also live animals and dairy products. The scope of reduction will be offset increase in imports of meat and preparations (mainly pork products), fish and fish products. Additionally low supplies following poor harvest 2001 along with rising import prices will shift up the value of imports of fruits and vegetables and their products. Due to rising domestic demand the imports of oilmeals and pellets will also increase.

The development of the situation in the second half of the year 2002 will mainly rely upon the factors that are difficult to predict at this stage: crops size, possibilities of export subsidies and the scope of intervention on the internal market as well as the situation on the world agricultural markets.

The increase in imports and exports will be stimulated with a 10% increase of preferential quotas within

the agreement on mutual liberalisation of foreign trade with the EU. However in case of many products being subject to liberalisation the role of the agreement is negligible and the volume of trade depends on the market situation (for example: fruits and vegetables). If there is no change in high level of intervention prices in the grain market, even a light decline in crops can result in remarkable increase in imports in the second half of the year. On the other hand the rise in imports will be hampered by remaining quarterly allocation of WTO quotas and set upper limits for the volume of shipment for a single import licence. Moreover since the year 2001 (until new WTO agreement is reached) minimum access quotas with preferential duties remind unchanged at the level fixed for the year 2000. Also the development of exchange rate of PLN versus foreign currencies (mainly ERUO) will have substantial impact on trade flows. Eventual depreciation of high exchange rate of PLN in the whole 2001 year versus European currencies and USD would lead to increase in profitability of exports and a reverse effect in case of imports.

Taking into account negligible possibilities for the increase in export revenue, improvement of the balance of trade in agri-food products in the whole year 2002 is rather not possible.

W serii Analizy Rynkowe w najbliższym czasie ukaza się:

1. Rynek rzepaku /21/ • czerwiec 2002,
2. Rynek owoców i warzyw /20/ • lipiec 2002,
3. Rynek ziemi rolniczej /5/ • październik 2002,
4. Rynek środków produkcji i usług dla rolnictwa /22/ • październik 2002,
5. Rynek pasz /12/ • październik 2002,
6. Rynek mięsa /23/ • październik 2002,
7. Rynek drobiu i jaj /22/ • październik 2002,
8. Rynek mleka /23/ • październik 2002,
9. Rynek zbóż /23/ • listopad 2002,
10. Rynek ziemniaka /22/ • listopad 2002,
11. Rynek cukru /22/ • grudzień 2002,
12. Popyt na żywność /3/ • grudzień 2002,
13. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi /16/ • grudzień 2002.

Prenumerata roczna Analizy (2 zeszyty) wynosi 32 zł.
Cena zeszytu: w edycji wiosennej – 15 zł, w edycji jesiennej – 17 zł.
Zamówienia z podaniem tytułu i ilości egzemplarzy prosimy kierować do
Działu Wydawnictw Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej,
ul. Świętokrzyska 20, skr. poczt. 984, 00-950 Warszawa. Tel. (0-prefiks·22) 826 50 31 wew. 685, faks 827 19 60
e-mail: ierigz@ierigz.waw.pl <http://www.ierigz.waw.pl>
